

DUYGUSAL ZEKÂ İLE GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİ İLİŞKİSİ: DEGA KATILIMCILARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA¹

THE RELATIONSHIP BETWEEN EMOTIONAL INTELLIGENCE AND ENTREPRENEURIAL ORIENTATION: A RESEARCH ON DEGA PARTICIPANTS

Arş. Gör. Serap KALFAOĞLU

Selçuk Üniversitesi, İİBF Fakültesi, İşletme Bölümü, Konya / TÜRKİYE,
ORCID: 0000-0002-7248-8370

ÖZET

Bu araştırma, katılımcıların duygusal zeka düzeyleri ile girişimcilik eğilimleri arasındaki ilişkiyi incelemek ve duygusal zeka olgusunu oluşturan değişkenlerin girişimcilik eğilimini oluşturan değişkenler üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini 2016-2017 eğitim-öğretim yılında DEGA (Dokuz Eylül Üniversitesi Girişimcilik Akademisi) bünyesinde eğitim almaya hak kazanan toplam 95 katılımcı oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda, duygusal zeka boyutlarından sadece stres yönetimi ile girişimcilik eğilimi boyutlarından kişisel norm arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı; duygusal zeka ölçeğinin diğer tüm boyutları (kişisel farkındalık, kişiler arası ilişkiler, şartlara ve çevreye uyum ve genel ruh hali) ile girişimcilik eğilimi ölçeğinin diğer tüm boyutları (davranışa yönelik tutum ve varsayılan davranış kontrolü) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca regresyon analizi sonuçları incelendiğinde, modele ilişkin R² değerinin %19,1 olarak elde edilmesi, genel olarak girişimcilik eğilimindeki değişmelerin %19,1'inin, bireylerin duygusal zeka düzeyleri tarafından belirlendiğini ifade etmiştir. Diğer bir deyişle, girişimcilik eğilimindeki değişmelerin %80,9'u duygusal zeka boyutlarının dışındaki değişkenlere bağlıdır.

Anahtar Kelimeler: Duygu, Zeka, Duygusal Zeka, Girişimcilik, Girişimcilik Eğilimi.

ABSTRACT

This research is conducted to examine the relationship between participants' emotional intelligence levels and entrepreneurial orientations/tendencies and to determine the effect of the variables that constitute emotional intelligence on the variables that make up the entrepreneurial orientation. The sample of the study consists of 95 participants who are entitled to receive training in DEGA (Dokuz Eylül University Entrepreneurship Academy) in 2016-2017 academic year. As a result of the research, it is found out that there is no statistically significant relationship between only the stress management dimension of emotional intelligence and only personal norm dimension of entrepreneurial orientation dimensions; all the other dimensions of the emotional intelligence scale (personal awareness, interpersonal relations, adaptation to conditions and environment and general emotional state) and entrepreneurial orientation scale has a statistically significant relationship with all other dimensions (attitude toward behavior and control of assumed behavior). In addition, when the results of regression analysis are examined, the fact that the R² value of the model is obtained as 19.1%, stated that 19,1% of the changes in entrepreneurial orientation in general is determined by the emotional intelligence levels of the individuals. In other words, 80.9% of the changes in entrepreneurial orientations are dependent on variables outside of emotional intelligence dimensions.

Keywords: Emotion, Intelligence, Emotional Intelligence, Entrepreneurship, Entrepreneurial Orientation.

¹ Bu çalışma, yazarın Prof. Dr. Pınar SÜRAL ÖZER danışmanlığında hazırlanmış aynı adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

1. GİRİŞ

Ülkelerin büyüme ve kalkınma sürecinde kaynakların etkin bir biçimde bir araya getirilmesi ve verimli kullanılması arzu edilendir. İleriye görebilen, analiz yapabilen, seçici olan, inisiyatif kullanabilen, hızlı karar alabilen, risk üstlenen, değişimlere hızla ayak uyduran ve güven veren girişimci kişilerin artmasıyla söz konusu kalkınma süreci ivme kazanacaktır. Toplumlarda kişilerde girişimcilik ruhu ve niyetinin ortaya çıkmasının sağlanması ve girişimciliğin teşvik edilmesi toplum refahının artırılmasında büyük önem taşımaktadır. Girişimcilik ruhu ve niyetinin bireylerde geliştirilmesi için ise toplumun tüm kesimlerinin çabası gerekmektedir. Fakat birer potansiyel girişimci olarak piyasaya girmeleri hem kamu hem de özel kesimin teşvikleriyle mümkün olabilmektedir.

Girişimcilik literatüründe, girişimcilik eğilimi, bireylerin sahip oldukları girişimciliğe yönelik niteliklerini öne çıkararak girişimci olma arzu, isteği ve niyetiyle, yani girişimcilik potansiyelinin harekete geçirilmesi ile ilgili bir kavramdır. Söz konusu bu olgu araştırmacıların kafasını yıllarca kurcalamış ve insanların potansiyel birer girişimci olmalarının, girişimci olmaya istek ve niyetlerinin olması ve dolayısıyla girişimcilik eğilimlerinin olmasının arkasında yatan nedenler ortaya çıkarılmak istenmiştir.

Girişimcilik eğilimi üzerinde önemli bir etkisi olduğu düşünülen ve ilk olarak alanında bilimsel çalışmalara başlanan duygusal zeka kavramı ise, kısaca, bireyin özünün ve çevresindeki diğer kişilerin his ve duygularını izleyebilme, onları ayırt edebilme ve kişinin hem düşünce hem de davranışlarını yönlendirmek için bu bilgiyi kullanma yeteneğini içermektedir. Duygusal zekaya sahip bireylerin hem kendisine hem de bulunduğu sosyal çevresine etkileri düşünüldüğünde ve ayrıca bilişsel zekadan (IQ) iş hayatının devamlılığını getirebilmesi konusunda daha önemli olması nedenleriyle, bu çalışmada duygusal zeka ve girişimcilik eğilimi ilişkisi tüm yönleriyle ele alınmak istenmiştir.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Duygusal Zeka

Daniel Goleman (1995)' in anlatımıyla duygu kavramı; hisler ve hislere dayalı bazı düşünceler, hem ruhsal hem fiziksel hal ve durumları ifade etmektedir. Bileşenleri, türleriyle onlarca duygu türevinden bahsedilebilmektedir. Esasen duygu türleri, onları betimleyen kelimelerden daha fazlasını ifade etmektedir (Goleman, 1995). Duygular, fizyolojik, bilişsel, motive edici ve deneyimsel sistemleri de içine alan pek çok psikolojik alt sistemin kapsamını aşan senkronize tepkilerdir ve potansiyel olarak kişisel ve sosyal etkileşimin zenginleştirici deneyim haline dönüşmesine yol açabilecek bir olgudur (Salovey ve Mayer, 1990: 186). Duygular insanların davranışlarında, pratik ve teorik bilgi edinme süreçlerinde aktif rol oynamaktadırlar. Duygular, her şeyden önce, farkında olunan ve hissedilen bir olgu olup, düşüncelerin oluşması ve bu düşüncelerin davranışlara yönlendirilmesi esnasında kilit faktör oynamaktadırlar.

Zeka olgusu ise, çoğunlukla içinde bulunduğu dönem özelliklerinden etkilendiği için kavramsal tanımları farklılaşmıştır. Örneğin, 1921 yılında araştırmacılarca yapılan sonuçlarda, zekanın; yetkinlikler, sorun çözme ve karar verme gibi ileri seviye kabiliyetlerin yanı sıra çevresel değişime adapte olabilme faktörlerini içerdiği bulgulanmıştır. 1986 yılındaki çalışmada ise zekayı şekillendiren unsurlar olarak; ileri seviye kabiliyetler, kültürle şekillenen değerler bütünü ve yönetim süreçleri dikkat çekmiştir. Günümüzde yapılan çalışmalarda ise zeka olgusunun sadece fiziki faktörler değil aynı zamanda duygulardan da etkileneceği, dolayısıyla entegre bir kavram olduğu ortaya çıkmıştır (Çakar ve Arbak, 2004: 26).

Zeka (akıl) ve duygu arasında var olan ilişkide öncelikle ifade edilmesi gereken; düşünmenin yani zekanın kullanımının başlangıçta bir varoluşa ihtiyaç duymasıdır. Hayvanlarda gözlemlenen duygusal ve refleksif etkiler belirli bir zekanın kullanımını gerektirmemektedir. Zeka, tarihsel süreçte ilerlemeyle birlikte belirli bir duygusal temelin üzerine inşa edilmiştir. Muhakeme kavramının özü, duygusal etkilerin sonuçlarına önceden varabilmenin farkındalığı ile giderek bu duygusal davranışa yön verebilme yeteneğinin kazanılmasıdır. Bu yüzden zeka sonradan eklenmek suretiyle duygularla birlikte ilerler. Bu birlikte hareket kesin bir zıtlaşmanın olamayacağı anlamına gelir. 'Duygusal zeka' çalışmalarında da ortaya konulduğu gibi, duygusal süreçlerin yaratıcılığı, dayanışmayı, özgüveni ve değişim isteğini ortaya koyarak zekanın gelişimine ön ayak olduğu görülebilir. Sonrasında zeka, maceracı içgüdüleri

dizginleyerek ve bir plan dahilinde hareket etmeyi geliştirerek duyguların etkinliğini güçlendirir (Veblen'in Yolundan, 2012).

Duygusal zekâ olgusu, günümüzde insan davranışlarını açıklamada bilim insanlarının ilgisini yoğun bir şekilde çekmektedir. İlk kez, Mayer, Salovey ile birlikte makalelerinde kavramı şöyle ifade etmiştir: “Duygusal zeka (DZ), bireyin kendisinin ayrıca diğerlerinin his, duygu ve düşüncelerini gözlemleyebilme, birbirinden ayırt etme ve kişinin hem düşüncelerini hem de davranışlarını yönlendirmek maksadıyla önceki bilgilerini kullanma yeteneğini içeren toplumsal zekanın alt kümesidir” (Salovey ve Mayer, 1990). Salovey ve Mayer (1990) çalışmalarında duygusal bilgileri içeren bir dizi kavramsal zihinsel sürecin var olduğundan söz etmiştir ve bu süreçler şunları içermektedir:

- bireyin kendisinin (özünün) ve diğerlerinin duygu durumlarını ifade etmenin yanı sıra değerlendirme,
- bireyin kendisinin ve diğerlerinin duygularını düzenleme,
- duyguları uyarlanabilir yollarla kullanma.

Literatür detaylıca incelendiğinde, duygusal zekanın tarih sahnesinde görülebilmesi, Edward Thorndike'nin 1920'lerde sosyal zeka kavramını ilk olarak ortaya atmasıyla olmuştur. Söz konusu çalışmada Thorndike sosyal zekayı, başkalarıyla iyi geçinme yeteneği olarak kısaca tanımlamıştır. Temelde dört duygusal zeka modeli bulunmaktadır. Her biri de farklı yönden konuyu ele almıştır. Salovey ve Mayer (1990)'ın çalışması, yüz yıl öncesinde bilişsel zeka konusunda yapılan temel çalışmalarda tanımlanan zeka olgusuna dayanmaktadır. Reuven Bar-On (2005)'un öne sürdüğü akım ise kendisinin yaptığı duygusal sağlık konulu araştırma sonuçları ile şekillenmiştir. Goleman (1995)'in modeli ise, kendi deyimiyle, çalışma performansı ve kuramsal liderliğe dayalıdır. Son olarak, Cooper ve Sawaf (2000)'in modeli, Goleman gibi duygusal zekanın, liderlerin ve örgütlerin etkinlik ve başarısındaki etkilerinin neler olduğunu ortaya çıkarmaya çalışmış ve konu ile ilgili “Liderlikte Duygusal Zeka (Emotional Intelligence at Leadership)” adlı kitaplarını yazmışlardır. Duygusal zekanın tarihsel gelişimi Tablo 1 aracılığıyla daha net bir şekilde incelenebilir:

Tablo 1: Duygusal Zekânın Tarihsel Gelişimi

Tarih	Yazar	Tanımlama
1930'lar	Edward Thorndike	Sosyal zeka –başkalarıyla iyi geçinme yeteneği
1940'lar	David Wechsler	Zekanın duygusal bileşenlerinin yaşamda başarı getireceğini savunmuştur.
1950'ler	Hümanistik Psikologlar (Abraham Maslow, vd.)	İnsanların duygusal gücü nasıl oluşturacağını belirtmiştir.
1975	Howard Gardner	“The Shattered Mind” adlı eserinde “çoklu zeka” olgusunu tanıtmıştır.
1985	Wayne Payne	"A Study of Emotion: Developing Emotional Intelligence; Self-integration; Relating to Fear, Pain and Desire (Korku, Acı ve Arzu Duygularıyla İlgili Kişisel Uyum ve Duygusal Zekanın Geliştirilmesi Üzerine Bir Duygu Çalışması)" başlıklı doktora tezinde "duygusal zeka" terimini tanıtmıştır.
1987	Keith Beasley & Reuven Bar-On	Beasley Mensa Dergisinde bir makalede, Bar-On ise mezuniyet tezinin yayınlanmamış bir versiyonunda duygusal katsayı (EQ) terimini kullanmışlardır.
1990	Peter Salovey & John Mayer	<i>Imagination, cognition and Personality</i> (Hayal gücü, Biliş ve Kişilik) dergisinde “ <i>Emotional Intelligence</i> ” (Duygusal Zeka) adlı tarihte dönüm noktası yaratan makalelerini yayımlamışlardır.
1995	Daniel Goleman	“Emotional Intelligence: What It Can Matter More Than IQ?” (Duygusal Zeka: Neden IQ’ dan Daha Önemlidir?) adlı kitabında duygusal zeka kavramını popüler hale getirmiştir.
1996	Örgütlerde Duygusal Zeka Araştırmaları Konsorsiyumu	İş hayatında başarıyı etkileyen en önemli duygusal ve sosyal faktörleri ortaya çıkarma araştırmalarını yürütmüştür.

Kaynak: Understanding Emotional Intelligence, (02.01.2017)

Bizim çalışmamızda yer verdiğimiz model olan Reuven Bar-On'a (2005: 15-16) göre ise akademik zekâ dışında tanımlanabilen zekâ; bireyin istekler ve çevresel baskılar altında başarılı şekilde mücadele

edebilmesi için sahip olması gereken duygusal, kişisel ve sosyal yeteneklerin bir bütünüdür. Araştırmacı ortaya koyduğu tanımlamayı aşağıda belirtilen beş ana yeterlilik ve bu yeterliliklerin altında yer alan alt bileşenler şeklinde belirtmiştir (Bar-On, 2005: 15-16).

1. Kişisel farkındalık yeteneği (kişinin duygusal yetenek kapasitesi): Bireyin iradesini tanımlamaktadır. Bu da bireyin kendisini ne kadar tanıdığını, duygularının farkında olup olmadığını, duygularını anlayarak kendisiyle barışık olma durumunu, ne yaptığında iyi hissettiğini veya nelerin iyi hissettirdiğini anlama yeteneğidir. Alt bileşenleri ise aşağıdaki gibidir:

1.a. Bağımsızlık: Benliğinin farkında olan kişi nerede nasıl hareket edeceğini, ne söyleyip ne söylememesi gerektiği konusunda kendi duygularını yönetebilir veya düzenleyebilir.

1.b. Kendini gerçekleştirme: Kişi kendisinde hangi yeteneklerin var olduğunun farkında olup sahip olduğu potansiyelini en üst seviyede kullanmaya çalışabilir. Bu şekilde hem kendisini iyi hisseder hem de başarı seviyesi yükselme eğilimi gösterebilir.

1.c. Kararlılık: Kişi kendini bilir ve ne hissettiğini kolayca anlayabilirse kişinin kendine olan güveni artar ve bulunmuş olduğu ortamda sahip olduğu yetenekleri rahatça gösterebilir.

1.d. Kendine saygı: Kişinin başkasını anlayabilmesi ve duygularını analiz edebilmesi için önce kendisinin farkında olması gerekir. Bunun içinde öncelikle kişinin kendisine öz saygısı olmalıdır. Özsaygısı yüksek kişiler, olumsuz durumlar karşısında kendilerini kötü ya da başarısız hissetmez, olaylara karşı tarafsız yaklaşabilir ve sonuçlardan ders çıkararak mevcut durumdan faydalanmaya çalışırlar. Bu yeteneğe sahip kişi “özünde iyi olduğunu kabul eder ya da hem pozitif hem de negatif tarafları kadar limitlerini ve kapasitelerini de kabul edebilir.

1.e. Duygusal benlik bilinci: Bu bilince sahip kişiler kendilerini daha iyi tanıyabilir, kendilerini anlayabilir ve neyi neden hissettiğini ayırt edebilirler.

2. Kişiler arası ilişkiler: Kişinin kendini karşısındakinin yerine koyarak düşüncelerini ve duygularını anlayabilmesi, çevresindeki insanlarla olan ilişkileri ve sosyal sorumluluk sahibi olma yeteneğini tanımlar. Alt bileşenlerini sosyal sorumluluk, kişiler arası ilişkiler ve empati yeterlilikleri oluşturur.

2.a. Sosyal sorumluluklar: Karşılıklı iletişim ve etkileşim içinde olunan bir grupta, kişilerin ortam için gerekli olan sorumluluklarının farkında olmaları ve işbirliği içinde hareket edebilmeleri yeteneğidir.

2.b. Kişiler arası ilişkiler: Kişinin karşısındaki kişiye yönelik empati kurması sonucunda oluşan yakınlık ve karşılıklı kurmuş oldukları ilişkileri verimli ve etkili kılabilme ve bunu devam ettirebilme yeteneğidir.

2.c. Empati: Bireyin iletişim içerisinde olduğu başka bir bireyin hissettiklerini doğru şekilde algılayarak olaylara onun bakış açısıyla bakabilme yeteneğidir.

3. Şartlara ve çevreye uyum sağlama yeteneği: Sorunlarla karşılaşıldığı durumlarda gelişen olaylarda esnek olarak çevresindekilerin isteklerine cevap verebilme ve problemleri çözebilme, durumun gerçekliğini ile kişiye göre göreceli olarak değerlendirilmiş bir durum arasındaki farkı anlayabilme ve duygularını değişen durumlar karşısında gözden geçirerek yeterli seviyede esneklik sağlayabilme yeteneğidir. Alt bileşenlerini esneklik, gerçekçilik ve problem çözme yeterlilikleri oluşturur.

3.a. Esneklik: Kişinin içinde bulunduğu durumun değişmesine bağlı olarak, sahip olduğu duygu ve düşüncelerini de doğru orantılı olarak değiştirebilme becerisidir.

3.b. Gerçeklik ölçüsü: gerçekte var olanla kendi içinde duygusal olarak yaşadığı durumu ayırt edebilme yeteneğidir.

3.c. Problem çözme: Kişinin mevcut sorunla ilgili gereken bilgiye hâkim olması, sorunu tanımlayabilmesi ve bu soruna karşı etkili çözümler bulabilme kabiliyetine sahip olabilmesidir.

4. Stres yönetimi: Zor durumlar ve yoğun baskı altında dahi dayanıklı olma, bu süreçle başa çıkabilme ve bu tip durumlarda duygularını düzenleyebilme, kontrol edebilme ve baskıya karşı koyabilme yeteneğidir. Alt bileşenlerini strese dayanıklılık ve dürtü kontrol yeterlilikleri oluşturur.

4.a. Strese dayanıklılık: Bu boyutun strese dayanıklılık alanında, kişi karşılaştığı olaylar karşısında duygularına hâkim olarak muhtemel stres riskini azaltabilme yeteneğine sahip olurken, stresle etkili biçimde savaşılabılır. Böylece stresin sebep olabileceği olumsuz sonuçlar yok edilmeye çalışılır.

4.b. Dürtü kontrolü: Duygularını denetleme ve kontrol altına alabilme yeteneğine eş değer olarak, kişi için olumsuzluk yaratabilecek durumlarda tepkilerini kontrol edebilme yetisidir.

5. Genel ruh hali: Bireyin ruh halinin farkında olarak düşünce ve duygularını hayattan zevk alabilecek ve memnun olabilecek doğrultuda tadil edebilmesi ile ilgilidir. Bu kapsamda bireyin mutlu ve iyimser olabilmesi yeteneğidir. Mutluluk; bireyin kendisi ve başkalarıyla barışık olabilmesi ve hayattan keyif alması, İyimserlik ise içinde bulunduğu duygu durumu veya gerçek durum ne kadar olumsuz olursa olsun olaylara iyi yanından bakarak olumlu tavır koyabilmesi ve zor durumlarda bile bunu idame ettirebilmesidir. Alt bileşenlerini mutluluk ve iyimserlik yeterlilikleri oluşturur.

5.a. Mutluluk: Kişinin hem kendi hem de iletişim ve etkileşim içinde olduğu kişilerle kendisini mutlu hissedebilmesi, yaşamdan her an zevk alınabilmesi ve anı yaşayarak hayatın tadına varabilmesidir.

5.b. İyimserlik: kişinin karşılaştığı her türlü olaya karşı olumlu yaklaşabilmesi ve olumsuz düşüncelere ve yaklaşımlarda uzak durabilmesidir.

Bar-On'a göre belirtilen yeteneklere sahip olan bireylerin duygusal zekâları da yüksektir. Yine bu tip insanlar iş hayatlarında başarılı olmaktadır.

2.2. Girişimcilik Eğilimi

Girişim, en kısa tanımıyla, doğal kaynaklar, para ve emeğin birleştirilmesiyle oluşan yapı; girişimci ise, riski üstüne alması ile hem kendi hem de çevresindekilerin gereksinimlerini gidermek maksadıyla üretim faktörlerinin alımını yapan ve bu faktörlerin anlamlı bir şekilde birleştirilmesi olanağını sağlayan, çalışmaları sonucu ortaya çıkan kar ve zararı üstlenen kişi olarak tanımlanmaktadır (Budak ve Budak, 2004: 6). Girişimcilik, dar kapsamlı düşünüldüğünde, yenilikçi düşüncelerin ortaya çıkması ve yaratıcılık sonrası mallara dönüştürülmesini ve/veya mal ve hizmetleri piyasaya yönlendirecek bir girişim kurulmasını ifade etmektedir (Zhao, 2006: 20). Girişimcilik, özellikle üretkenlik gelişimi anlamında, ekonomik kalkınmanın temel bir kuvveti olarak yaygın olarak kabul edilmiştir. Ekonomik teoriler girişimciliğin son on yıldaki rolünü sıkça vurgulamıştır. Enrico Santarelli ve Marco Vivarelli 'ye göre girişimcilik, "hem tamamen yeni bilgi ve hem de bilgi yayılımı için bir kanal görevi görerek, yeni bilgiye yatırım yapma ve ekonomik büyüme arasındaki kayıp bağ" dır (Santarelli ve Vivarelli, 2007: 457).

Türk Dil Kurumu'nun tanımına göre eğilim bir şeyi sevmeye, istemeye veya yapmaya içten yönelme, meyil, temayül anlamına gelmektedir (TDK, 2017). Bireyin girişimciliğe isteğinin olması, bu konuda aktif rol alması veya girişimcilik üzerine planlarının var olması o bireyin girişimcilik eğiliminin olduğunu gösterir (Taş, 2016: 50).

Ajzen (1991)'e göre herhangi bir planlı davranış en iyi şekilde o davranışı gerçekleştirme eğilimi ile tahminlenebilir ve eğilim de davranışın cazibesinin ve yapılabirliğinin yanında, belli eylemleri yerine getirmeye yönelik tutumlardan ve bireysel özgeçmiş unsurlarından etkilenir (Ajzen, 1991: 181). Shapero (1982) ise, girişimciliğin planlı bir davranış olduğunu ve bunun en iyi biçimde bir işe başlama niyetiyle tahminlenebileceğini belirtmektedir. Dolayısıyla, bir iş kurma eyleminde, girişimcilik eğiliminin neredeyse bu eylemle eşdeğer kabul edilebileceği önemli bir belirleyici olduğunu belirtmek yanlış olmayacaktır (Shapero (1982)'den aktaran, Uygun vd, 2012: 148).

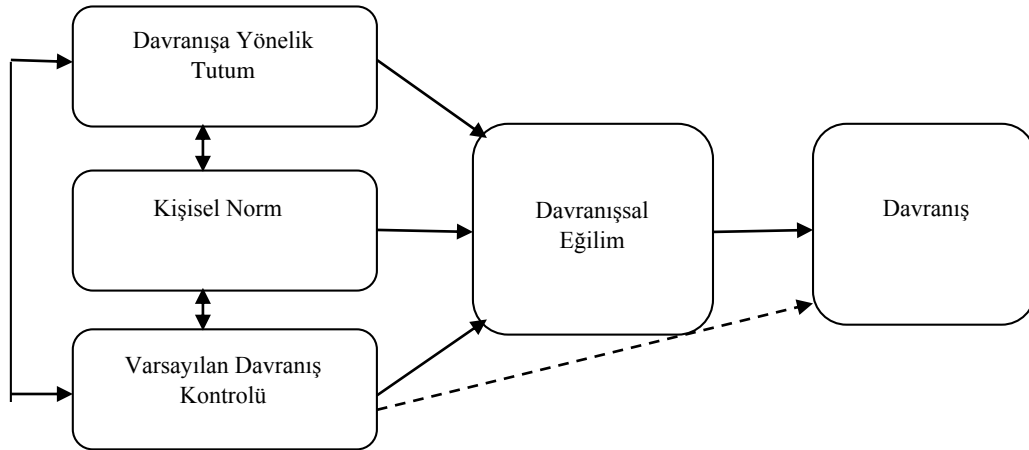
Girişimcilik eğilimi, bireylerin sahip oldukları girişimcilik özelliklerini ortaya çıkararak girişimci olma yönündeki arzu, istek ve niyetleriyle, yani girişimcilik potansiyelinin harekete geçirilmesi ile ilgilidir (Atabay ve Alatur, 2016: 466). Girişimcilik istek ve arzusu temelde kişinin ailesinden ileri gelmektedir. Kişinin ailesinde girişimci olması, ileride kendisinin de ticaret alanında faaliyet göstermeye eğilimli olacağına işaret edebilir. Dolayısıyla; ailesinin yapısal durumu, babasının mesleki durumu, eğitimi ve kazanç durumu girişimciliğe yönelik eğilimin ortaya çıkmasında etkindir (Çetinkaya Bozkurt, 2011: 26). Özellikle eğitim seviyesi yüksek ve kazancı da iyi olan bir baba ailesini de girişimciliğe teşvik edecektir (Taş, 2016: 50-51).

Yapılan araştırmalara bakıldığında bireylerin girişimcilik eğilimini belirlemede girişimcilik eğilimini etkileyen unsurlar geniş çapta tartışma konusu olmuş ve çalışmaların odak noktasını oluşturmuştur. Shapero ve Sokol (1982) tarafından oluşturulan Girişimcilik Faaliyeti Modeli ve Ajzen (1981) tarafından oluşturulmuş model olan Planlanmış Davranışlar Teorisi Modeli girişimcilik eğilimiyle ilgili faktörleri ele alan temel modellerdir (Guerrero ve diğerleri (2008)'den aktaran, Ekici, 2016: 22). Literatüre bakıldığında girişimcilik eğilimini etkileyen birçok unsur vardır. Genel olarak girişimciliği etkileyen unsurlar; demografik unsurlar (yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi (Rogers, 2011), gelir ve iş tecrübesi, sosyal unsurlar (aile, kültür, inanç ve rol modeller (Erdurur, 2012)), çevresel unsurlar ve teknolojik unsurlar olarak temelde *dört* başlık altında incelenebilir (Mirza ve Dağdeviren, 2016: 90-94).

Kişilerin kendi işini yapmadaki istek ve istikrarlılığını ifade eden girişimcilik eğilimi kavramı literatürde çeşitli yazarlarca araştırılmış ve modellenmeye çalışılmıştır. Yazında sıklıkla adından söz edilen girişimcilik eğilimi modelleri arasında ise Ajzen'in Planlanmış Davranış Kuramı, Shapero'nun Girişimsel Faaliyet Kuramı, Robinson'un Girişimsel Tutum Oryantasyonu bulunmaktadır. Bizim çalışmamızda yer verdiğimiz model olan Ajzen ise, 1985 yılı çalışmasında aslında birçok davranışın; davranışı sergilemek için gereksinim duyulan kaynak ya da yetenek gibi unsurlara sahip olmadan gerçekleştirilemeyeceğini vurgulamıştır. Bu sayede insanın tam anlamıyla üzerinde hiçbir kontrolünün (imkân, kaynak, yetenek vb.) olmadığı bu türlü davranışlarla ilgili olarak varsayılan davranış kontrolü değişkenini modeline eklemek suretiyle Planlanmış Davranış Kuramını geliştirmiştir.

Şekil 1'de de gösterildiği üzere davranışsal eğilimi belirleyen üç değişken bulunmaktadır. Varsayılan davranış kontrolü ile davranış arasındaki etkinin kesik çizgili gösterilmesinin nedeni, kimi zaman varsayılan (algılanan) davranış kontrolünün, davranışsal niyetin aracılığına gerek duyulmadan doğrudan bireyin sergilediği davranışı açıklayabilme potansiyelidir (Ajzen, 1991: 184-185).

Şekil 1: Planlanmış Davranış Kuramı

Kaynak: (Ajzen, 1991: 82).

Planlanmış Davranış Teorisi; insanların herhangi bir davranışı sergilerken öncelikli nedeninin davranışsal eğilim olduğunu; bireylerin davranışsal eğilimlerinin ise davranışa yönelik tutumlar, algılanan sosyal baskı (kişisel normlar) ve varsayılan (algılanan) davranış kontrolü (öz yetkinlik algısı) ile açıklandığını ifade eder (Ajzen, 2006).

Davranışa yönelik tutum; davranışı sergileyecek olan kişinin, gerçekleştirilecek davranışı olumlu veya olumsuz olarak değerlendirmesidir (Erten, 2002; Ajzen, 1991: 183). Bir başka tanıma göre; kişisel bir faktör olarak tanımlanmakta ve bireylerin bir davranışı eyleme geçirme konusundaki olumlu ya da olumsuz değerlendirmelerini ifade etmektedir (Küçük, 2011). Tutum araçları davranışların değişiminin büyük bir kısmına neden olmaktadır. İşletme kurma eğilimi, girişimcilik hakkındaki tutumla oluşmaktadır. Davranış inancı, davranışların olası çıktılarını içine alan ve bunların değerlendirilmeleri ile ilgili davranışsal inançlardır. Davranışa yönelik tutum ve kişisel tutumlar bu bağlamda sosyal çevrenin baskı ve desteklerini de içine alarak algılanan davranışları kontrollü hale getirmektedir. Davranışa yönelik tutumlar; zengin olma, meydan okuma, kendini ispatlama ve kendine güvene yöneliktir. Birey ilerideki iş yaşamında yüksek gelir elde etmek için girişimci olmak isteyebilmektedir.

Örneğin kadınlar iş ve özel yaşamlarını dengelemeye, erkekler ise daha çok servet kazanmaya yönelik tutum sergilemektedirler. Bu da kadın ve erkek arasındaki davranışa yönelik tutumun farklılığını gözler önüne sermektedir (Çetinkaya Bozkurt, 2014: 30-31).

Varsayılan (algılanan) davranış kontrolü, davranışı gösterecek kişinin söz konusu davranışı sergileyebilmesinin ne derece kolay veya ne derece zor olacağına inancı olarak ifade edilebilmektedir (Erten, 2002). Varsayılan davranış kontrolü, fiilen girişimci olmada varsayılan yapılabirlik (Leroy ve diğerleri, 2009) ve kontrolü içermektedir. Kontrol inancı davranış performansını düşüren ve kolaylaştıran mevcut etkenler ile bu etkenlerin algılanan güçleri hakkındaki inançlardır. Varsayılan davranışsal kontrol, fırsatın nasıl algılandığı ve algılanan fırsatın nasıl kontrol edildiği şeklinde iki yönden etkilenmektedir. Algılanan öz çıkar bir fayda içeriyorsa ve kişisel normlar ile de örtüşüyorsa kişiler ya da girişimciler niyetlerini belli eden davranışları sergileyeceklerdir. Algılanan fırsatın kontrol edilebilirliği de dolaylı olarak girişimci davranışlarını etkilemektedir. Kaynak ve fırsatların fazlalığı, engellerin ise azlığı yönünde oluşan algının gücü nispetinde kişinin o davranış üzerindeki algılanan kontrolünün o derece büyük olduğu kabul edilir (Ajzen, 2006; Ajzen, 1991: 184).

Kişisel norm, davranışı gerçekleştirmek değil kişinin algıladığı sosyal baskı anlamına gelmektedir (Ajzen, 1991: 185). Kişisel norm girişimciliğin toplumda kabul görmesi ile ilgili olup, potansiyel girişimcilerin ve insanların kendilerine ait özel değer, inanç, yargı, düşünce gibi özgür iradeyi belirleyen seçim haklarından oluşmaktadır. Ayrıca içinde yaşanılan toplumun sosyal adetleri, gelenek, baskı ve kuralları yönünde geliştirilen değerlerdir. Kişilerin kendi yönü ve yollarını seçmede kişisel normlar onlara rehberlik etmektedir. Hem olumlu tutumdan etkilenmekte hem de diğer kişilerdeki olumlu tutumu etkilemektedir. Sosyal baskılar, başkalarının görüşleri ve rol-model etkisi bir başka deyişle başkalarının ne düşündüğüne önem verilmesini kapsayan kişisel normlar girişimcilik eğilimine etki etmektedir. Örneğin öğrenci için önemli olan kişilerin veya grupların (ailesi, arkadaşları, öğretmeni ve akrabaları gibi), kişinin girişimci olmasını onaylayıp onaylamayacağına ilişkin görüşü, o davranışı yapmaya niyet etmesinin belirleyicilerinden biridir (Çetinkaya Bozkurt, 2014: 31).

2.3. Duygusal Zekâ ile Girişimcilik Eğilimi İlişkisi

Duygusal zeka(dz) ile girişimcilik eğilimi(ge) ilişkisini ortaya koyan *ulusal* yayın ve araştırmalar konusunda yapılan literatür incelemesinde, ülkemizde sadece Çakır (2015)'in yazmış olduğu yüksek lisans tezine rastlanılmıştır. Çalışma sonucunda, öğrencilerin girişimcilik niyet ve davranış eğilimleri üzerinde eğitimsel ve yönlendirici uygulamaların etkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Duygusal zeka(dz) ile girişimcilik eğilimi(ge) arasındaki ilişkiyi ortaya koyan *uluslararası* yayın ve araştırmalardan bazıları ise aşağıda belirtildiği gibidir:

Hamidianpour ve diğerlerinin (2015) hazırlamış olduğu bilimsel çalışmada, yeni kanıtların duygusal zekanın ve örgüt ikliminin yaratıcılık ve örgütsel girişimcilik eğilimi yaratmada önemli bir role sahip olduğunu gösterdiği ancak bunu kanıtlamak için şu ana kadar çok az çalışma yapıldığı gözlemlerine dayanılarak, hipotezleri araştırılmış ve duygusal zekanın örgütsel iklim ve çalışan yaratıcılığı üzerinde olumlu bir etkisi olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, örgüt iklimi çalışanların yaratıcılığını etkiler ve çalışanların yaratıcılığı, girişimcilik eğilimi üzerinde olumlu ve önemli bir etkiye sahiptir, sonucuna varılmıştır (Hamidianpour ve diğerleri, 2015).

Ngah ve diğerlerinin (2016) hazırlamış oldukları bilimsel çalışmada, Malezya ve Endonezya'daki iki üniversitenin öğrencileri arasındaki Duygusal Zeka (DZ) ve Girişimcilik Eğiliminin (GE) karşılaştırmalı bir çalışması sunulmuştur. Çalışma, DZ ve GE test puanlarının öğrenciler arasında ne derece değiştiğini araştırmıştır. DZ, iki üniversitenin öğrencileri arasında farklı puanlar vermiş ve DZ' nin önemi iki üniversite arasında da farklılık göstermiştir. Araştırmada, DZ ve GE' nin ortaklaşa Endonezyalı öğrencilerin Girişimcilik Eğilimi üzerinde etkisi vardır, ancak yalnızca Malezya öğrencileri için DZ önemlidir, sonucu çıkmıştır. Malezyalı öğrenciler daha fazla duygusal değerlendirme kullanırken, Endonezyalı öğrenciler başkalarının duygularının kullanmaya daha fazla eğilimlidir. Aynı zamanda DZ' nin proaktiflik ve risk alma ile karşılaştırıldığında yenilikçiliği daha fazla etkilediği bulunmuştur. DZ boyutunun GE üzerindeki etkisini karşılaştıran Endonezyalı öğrenciler, DZ' nin kendini duygusal değerlendirme ve başkalarının duygularının düzenlenmesinin girişimcilik eğilimi için güçlü yordayıcılar gösterdiği Malezyalı öğrencilere kıyasla GE üzerinde güçlü bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir. DZ, Endonezyalı öğrencilere kıyasla, Malezyalı öğrenciler

arasında inovasyona güçlü bir eğilim göstermiş, buna karşılık, DZ boyutlarının puanları Endonezyalı öğrencilerin GE puanları ile Malezya öğrencilerine kıyasla daha güçlü bir ilişki sergilemiştir. Bu sonuç, Endonezyalı öğrenciler arasında daha yüksek girişimcilik eğilimi olması sonucuna dayandırılabilir. Malezyalı öğrenciler için DZ ve GE 'nin karşılaştırması, GE' nin Endonezyalı öğrenciler arasında girişimsel eğilimi tahmin etmede GE' nin daha önemli bir rol oynadığını göstermiş; hem DZ hem de GE, öğrenciler arasında girişimci eğilimi tahmin etmede aynı derecede önemli bulunmuştur (Nghah ve diğerleri, 2016).

Pachulia ve Henderson (2009)'ın hazırlamış oldukları yüksek lisans tezlerinde, çalışmanın birincil amacı şu araştırma sorununun araştırılmasıdır: "Küçük bir firma içindeki bir sahip-yönetici ile bir şirketin DZ' sı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?". İkinci amaç, bu ilişkinin doğasını, DZ ve GE faktörleri arasındaki mikro bağlantıları mal sahibi-yöneticiler arasında araştırarak karakterize etmektir. İsveç'teki küçük, genç ve ileri teknoloji firmalarını yöneten sahip-yöneticiler üzerinde yapılan analiz sonuçlarına göre, DZ, firmaları için GE stratejisi oluşturma süreçleri üretmek konusunda sadece bu kişiler için önemli değildir. Kısacası, bir işletme müdürünün kişiliği alanındaki diğer özellikler, girişimci strateji oluşturma sürecinde daha önemlidir (Pachulia ve Henderson, 2009).

Pradhan ve Nath (2012)'in hazırlamış oldukları bilimsel çalışma, duygusal zeka ve girişimcilik eğilimi arasındaki ilişkiyi, Hint Teknoloji Enstitüsü (IIT) Kharagpur, Hindistan mühendisliği ve yönetiminin rastgele seçilmiş 301 öğrencisinin (gelecekteki tekno-yönetici) bir örneği üzerinde incelemiştir. Bütün katılımcılara Wong ve Law (2002)'in duygusal zeka ölçeği ve 10 soruluk standart bir girişimcilik eğilimi ölçeği uygulanmıştır. Çalışmanın bulguları, duygusal zeka ve girişimcilik eğilimi değişkenleri arasında pozitif yönde anlamlı bir korelasyon göstermiştir. Yapılan regresyon analizi, girişimcilik eğilimini öngörmede duygusal zekanın önemli katkılarını ortaya koymuştur (Pradhan ve Nath, 2012).

Bu çalışmada da, yapılan incelemeler neticesinde, girişimcilik eğilimi üzerinde önemli bir etkisi olduğu düşünülen duygusal zeka kavramının olması kurgusuyla hazırlanan hipotezler ve önerilen araştırma modeli aşağıdadır.

H1: Duygusal zeka boyutlarının katılımcıların girişimcilik eğilimleri üzerinde anlamlı etkileri vardır.

H2: Duygusal zeka tüm boyutlarının Girişimcilik eğiliminin Davranışa Yönelik Tutum boyutu üzerinde anlamlı etkileri vardır.

H3: Duygusal zeka tüm boyutlarının Girişimcilik eğiliminin Varsayılan Davranış Kontrolü boyutu üzerinde anlamlı etkileri vardır.

H4: Duygusal zeka tüm boyutlarının Girişimcilik eğiliminin Kişisel Norm boyutu üzerinde anlamlı etkileri vardır.

H5: Duygusal zeka boyutlarından Kişisel Farkındalık boyutunun Girişimcilik Eğilimi üzerinde anlamlı etkileri vardır.

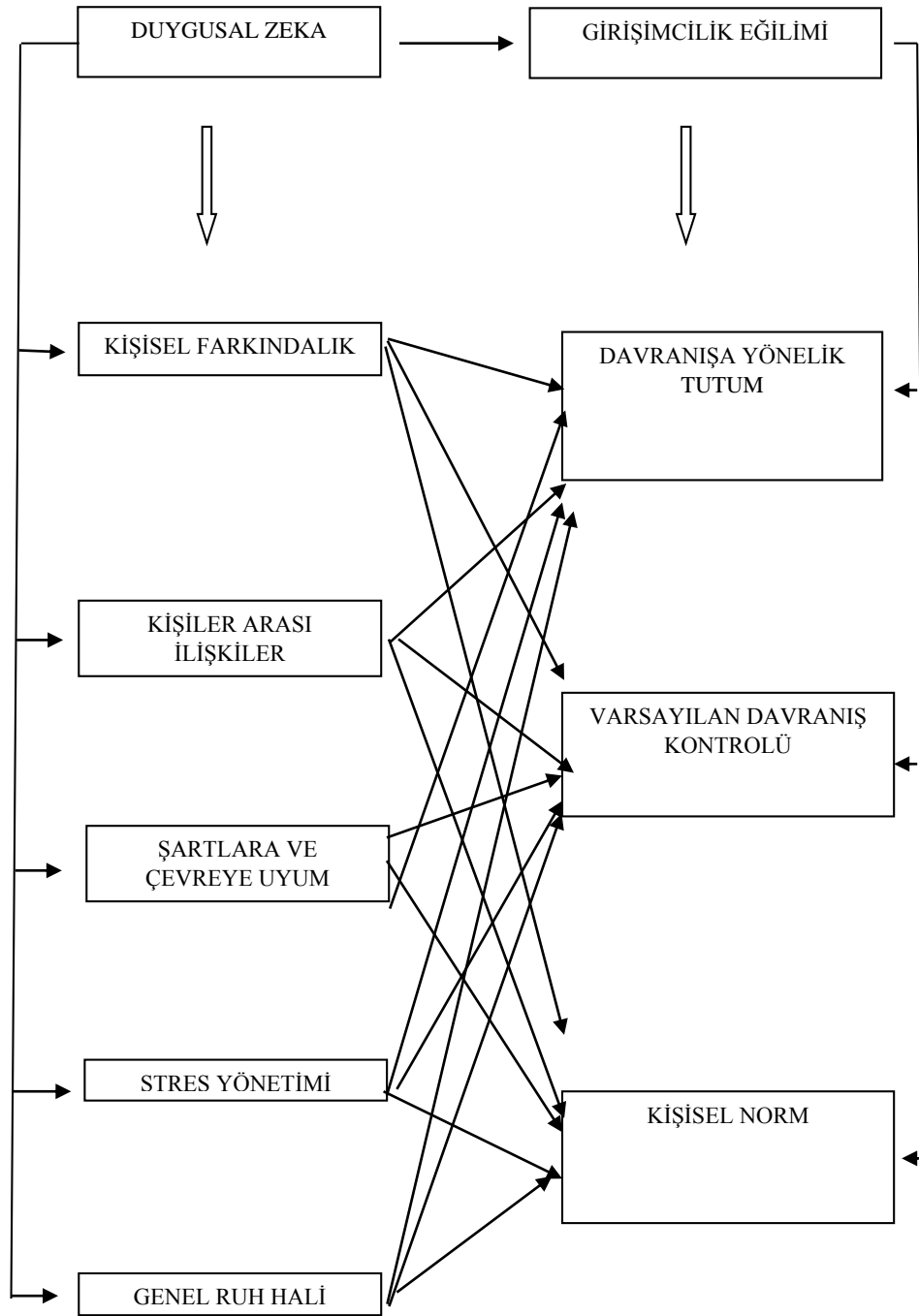
H6: Duygusal zeka boyutlarından Kişisel Farkındalık ve Kişiler Arası İlişkiler boyutlarının Girişimcilik Eğilimi üzerinde anlamlı etkileri vardır.

H7: Duygusal zeka boyutlarından Kişisel Farkındalık, Kişiler Arası İlişkiler ve Şartlara ve Çevreye Uyum boyutlarının Girişimcilik Eğilimi üzerinde anlamlı etkileri vardır.

H8: Duygusal zeka boyutlarından Kişisel Farkındalık, Kişiler Arası İlişkiler, Şartlara ve Çevreye Uyum ve Stres Yönetimi boyutlarının Girişimcilik Eğilimi üzerinde anlamlı etkileri vardır.

H9: Duygusal zeka boyutlarından Kişisel Farkındalık, Kişiler Arası İlişkiler, Şartlara ve Çevreye Uyum, Stres Yönetimi ve Genel Ruh Hali boyutlarının Girişimcilik Eğilimi üzerinde anlamlı etkileri vardır.

Şekil 2: Önerilen Araştırma Modeli

3. METODOLOJİ

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Yapılan araştırma, DEGA (Dokuz Eylül Üniversitesi Girişimcilik Akademisi) katılımcılarının duygusal zekaları ile girişimcilik eğilimleri ilişkisini incelemek ve duygusal zeka olgusunu oluşturan değişkenlerin girişimcilik eğilimini oluşturan değişkenler üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla tanımlayıcıdır ve ilişkiseldir.

Ülkemizde duygusal zeka üzerine yapılan çok çalışma olmasına karşın, duygusal zekanın girişimcilik eğilimi üzerine etkisini inceleyen pek az çalışmaya rastlanılmıştır. Ayrıca, duygusal zeka ve girişimcilik araştırmalarında, girişimcilik eğilimi ile duygusal zeka arasında bu tip bir bağıntı araştırması için duygusal zekayı ölçmede kullanılan Bar-On Ölçeği (2005) ve girişimcilik eğilimini ölçmede kullanılan Ajzen Planlanmış Davranış Ölçeği (1991) araçlarını kullanan neredeyse hiç çalışma bulunamamıştır.

Söz konusu eksikliklerin giderilmesi dışında, çalışma kapsamında seçilen örneklemin girişimcilik eğitimi alan bireylerden seçilmesi, verilerin gerçeğe uygun olarak analiz edilebilmesini kolaylaştırmış olması dolayısıyla çalışmanın önem taşıdığı düşünülmektedir.

3.2. Araştırmanın Yöntemi ve Tekniği

Dokuz Eylül Üniversitesi Girişimcilik Akademisi (DEGA) Sertifika Programı kapsamında eğitim alan katılımcıların duygusal zekaları ile girişimcilik eğilimleri ilişkisini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada, bilimsel araştırmalarda genelleme yapılmaya imkan tanınması, kısa sürede bilgi kazanımının sağlanması ve diğer araştırmacılarca yapılanlar ile karşılaştırma yapmanın mümkün olması gibi nedenlerle sıklıkla kullanılan anket yöntemi ve soru sorma tekniği kullanılmıştır.

3.3. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları ve Güvenilirliklerine İlişkin Bilgiler

Çalışmada oluşturulan anket formu üç temel kısımdan meydana gelmektedir. Formun ilk kısmında demografik özelliklere dayalı ifadeler yer verilmiş, ikinci kısmında duygusal zeka, son kısmında da girişimcilik eğilimini ölçen ifadeler bulunmaktadır.

Katılımcıların demografik özelliklerini saptamak amacıyla yazarın hazırlamış olduğu ifadeler; öğrencinin cinsiyeti, yaşı, medeni hali, eğitim düzeyi, ailede girişimci olup olmadığı ve iş hayatı tecrübe düzeyini belirlemeye yönelik soruları içermektedir.

Duygusal zeka ölçeği olarak, Reuven Bar-On (2005)'un faktör ve güvenilirlik çalışmalarını yaptığı EQ(DZ) ölçeği kullanılmıştır (Bar-On, 2005). Söz konusu ölçeği 'Ülkemizde ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışmaları Tekin Acar (2001) tarafından yapılmıştır. Seksen sekiz sorudan oluşan ölçeğin beş temel değişkeni, on beş de alt bileşeni bulunmaktadır. Bu ölçek toplam 5 boyut ve onların da altında yer alan 15 boyutu ölçen 88 ifadeden oluşmaktadır. Katılımcılardan toplanan veriler doğrultusunda bu çalışmada duygusal zeka ölçeğinin güvenilirlik değerlerini ele aldığımızda; kişisel farkındalık boyutunun ölçek güvenilirliğinin kabul edilebilir limitin üstünde $\alpha=.89$, kişiler arası ilişkiler boyutunun güvenilirlik değeri $\alpha=.80$, şartlara ve çevreye uyum boyutunun 58. ve 50. maddeleri çıkarıldığında $\alpha=.70$, stres yönetimi boyutunun güvenilirlik değeri $\alpha=.75$, genel ruh hali boyutunun güvenilirlik değeri $\alpha=.82$ ve toplam duygusal zeka boyutunun güvenilirlik değeri $\alpha=.92$ olarak ortaya çıkmaktadır.

Girişimcilik eğilimi ölçeği olarak ise, Ajzen ve Fishbein'in 1977 yılı çalışması "Planlanmış Davranış Teorisi"nde yer alan Girişimcilik Eğilimi ölçeği kullanılmıştır. Aynı ölçeği Leroy ve diğerleri (2009: 27-28) kullanmış olup, ölçeğin Türkçe haline Elif Yüzüak (2010)'ın yüksek lisans tezinden ulaşılmıştır. Bu ölçek toplam 3 boyut ve bu boyutlarla ilişkili 30 ifadeden oluşmaktadır. Katılımcılardan toplanan veriler doğrultusunda bu çalışmada girişimcilik eğilimi ölçeğinin güvenilirlik değerlerini ele aldığımızda; davranışa yönelik tutum boyutunun ölçek güvenilirliğinin kabul edilebilir limitin üstünde $\alpha=.84$, varsayılan davranış kontrolü boyutunun 17. maddesi silindiğinde güvenilirlik değeri $\alpha=.70$, kişisel norm boyutunun güvenilirlik değeri $\alpha=.70$ ve toplam girişimcilik eğilimi boyutunun güvenilirlik değeri $\alpha=.88$ olarak ortaya çıkmaktadır.

Yapılan analizler sonucunda hem duygusal zeka hem de girişimcilik eğilimi ölçeklerinin boyutlarının Cronbach Alpha katsayıları yeterli bulunmuştur. Bu sonuçlar kullanılan ölçeğin araştırma açısından güvenilir olduğunu göstermektedir.

3.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Dokuz Eylül Üniversitesi DEGA Sertifika Programı kapsamında eğitim almış ve almakta olan yaklaşık 500 katılımcı oluşturmaktadır. DEGA katılımcılarından 95'inin anket cevapları geldiğinden bu sayıdaki anket değerlendirmeye tabi tutulmuş ve araştırmanın örneklemini söz konusu 95 katılımcı oluşturmuştur. Araştırma kapsamına alınan katılımcıların demografik özellikleri Tablo 2'de verilmiştir. Yapılan frekans analizi neticesinde, katılımcıların çoğunun kadın, 25-34 yaş aralığında, bekar, lisans mezunu, ailesinde girişimci bulunmayan, ya staj yapmış ya da 5 yıl ve daha az süredir iş hayatı tecrübesine sahip olduğu gözlenmiştir (Tablo 2).

Dokuz Eylül Üniversitesi Girişimcilik Akademisi DEGA, Dokuz Eylül Teknoloji Transfer Ofisi DETTO ve Dokuz Eylül Teknoloji Geliştirme A.Ş. DEPART ile birlikte girişimcilik etkinliklerini

koordine eden ve başarısını çeşitli ulusal programlarda kanıtlamış olan girişimcilik platformudur. DEGA girişimciliğe ilgi duyan, fikirlerini gerçeğe dönüştürmek isteyen her düzeyden öğrenci ve akademisyenlerin girişimcilik konusunda uygulamaya dönüştürebileceği bilgi ve niteliklerin kazanılmasını sağlamaktadır. Programa Dokuz Eylül Üniversitesi'ne mensup ve girişimciliğe ilgi duyan; akademisyenler, doktora öğrencileri, yüksek lisans öğrencileri, lisans öğrencileri (hazırlık ve 1. sınıf hariç) ve ön lisans öğrencileri başvurabilmektedir (DEGA, 2017).

Tablo 2. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Demografik Özellikler	Frekans	%
Cinsiyet		
Kadın	54	56,8
Erkek	41	43,2
Yaş		
18-24	39	41,1
25-34	40	42,1
35-44	10	10,5
45-54	4	4,2
55 ve üzeri	2	2,1
Medeni hal		
Evli	25	26,3
Bekar	70	73,7
Eğitim Düzeyi		
Lise	2	2,1
Yüksekokul	1	1,1
Üniversite	61	64,2
Yüksek Lisans	22	23,2
Doktora	9	9,5
Ailede Girişimci Olma Durumu		
Anne	2	2,1
Baba	13	13,7
Eş	1	1,1
Kardeş	7	7,4
Diğer	17	17,9
Yok	55	57,9
İş Havaatı Tecrübe Durumu		
Hiç	11	11,6
Staj	26	27,4
5 yıl ve daha az	26	27,4
5-10 yıl arası	14	14,7
10 yıl ve üzeri	18	18,9

3.5. Verilerin Analizi ve Bulgular

Verilerin analiz edilmesinde yararlanılan program, SPSS 23.0'dır. Önemlilik derecesi .05 olarak alınmıştır.

- Katılımcıların duygusal zeka düzeyleri ile girişimcilik eğilimleri arasındaki ilişkiyi analiz etmek için Pearson Korelasyon (İlişki) analizi yapılmıştır.

- Duygusal zekanın ve boyutlarının girişimcilik eğilimi ve boyutları üzerine etkisini ölçmek üzere Regresyon analizi yapılmıştır.

3.5.1. Korelasyon Analizi

Tablo 3'de görüldüğü gibi duygusal zeka boyutlarından sadece stres yönetimi ile girişimcilik eğilimi boyutlarından kişisel norm arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı ortaya çıkmaktadır. Duygusal zeka ölçeğinin diğer tüm boyutları (kişisel farkındalık, kişiler arası ilişkiler, şartlara ve çevreye uyum ve genel ruh hali) ile girişimcilik eğilimi ölçeğinin diğer tüm boyutları (davranışa yönelik tutum ve varsayılan davranış kontrolü) ile arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmaktadır.

Bu araştırma bulgusu "Dega katılımcılarının toplam duygusal zeka düzeyi ile toplam girişimcilik eğilimleri arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır" hipotezini desteklemektedir.

Katılımcılardan alınan bildirimler doğrultusunda, katılımcıların duygusal zeka boyutları ile davranışa yönelik tutum arasındaki ilişki incelendiğinde, en yüksek ilişki düzeyinin duygusal zeka boyutlarından kişisel farkındalık ile gerçekleştiği bulgulanmıştır ($r=0,364$). Buna göre katılımcıların kişisel farkındalık düzeyleri arttıkça davranışa yönelik tutum düzeylerinin de artacağı muhtemeldir. İkinci olarak en yüksek ilişki katılımcıların genel ruh hali düzeyleri ile davranışa yönelik tutum düzeyleri arasında gerçekleşmektedir ($r=0,325$). Bu durumda katılımcıların davranışa yönelik tutum düzeyleri arttıkça genel ruh hali düzeylerinin de artması beklenmektedir. Yine katılımcıların davranışa yönelik tutum boyutu ile şartlara ve çevreye uyum düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı ve orta düzeyde bir ilişki bulunmaktadır ($r=0,303$).

Diğer taraftan, duygusal zeka boyutları ile arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki bulunan varsayılan davranış kontrolü boyutunu ele aldığımızda, katılımcılardan alınan cevaplarda en yüksek ilişki düzeyinin katılımcıların kişisel farkındalık düzeyleri ile varsayılan davranış kontrolü düzeyleri arasında ortaya çıkmaktadır ($r=0,419$). Buna göre katılımcıların kişisel farkındalık düzeyleri arttıkça varsayılan davranış kontrolü düzeylerinin de artacağı beklenmektedir. İkinci olarak en yüksek ilişki katılımcıların genel ruh hali düzeyleri ile varsayılan davranış kontrolü düzeyleri arasında gerçekleşmektedir ($r=0,368$). Bu durumda katılımcıların genel ruh hali düzeylerinde artış oldukça varsayılan davranış kontrolü düzeyleri de artacaktır. Üçüncü olarak, katılımcıların kişiler arası ilişkiler düzeyi ile varsayılan davranış kontrolü düzeyleri arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki mevcuttur ($r=0,357$).

Katılımcılardan alınan bildirimler doğrultusunda, katılımcıların duygusal zeka boyutları ile kişisel norm boyutu arasındaki ilişki incelendiğinde en yüksek ilişki düzeyinin kişisel farkındalık boyutu ile gerçekleştiği bulgulanmıştır ($r=0,428$). Buna göre katılımcıların kişisel farkındalık düzeyleri arttıkça kişisel norm boyutlarının da artacağı bulgulanmıştır. İkinci olarak en yüksek ilişki genel ruh hali boyutu ile kişisel norm boyutu arasında gerçekleşmektedir ($r=0,303$). Bu durumda katılımcıların genel ruh hallerindeki olumlu değişimler kişisel norm düzeylerine de olumlu katkılar yapacaktır.

*Son olarak, yapılan korelasyon analizinde göze çarpan istatistiksel olarak anlamlı bulunmayan tek ilişki duygusal zeka boyutlarından stres yönetimi boyutu ile girişimcilik eğilimi boyutlarından kişisel norm boyutu arasında gerçekleşmiştir ($r=0,043$).

Tablo 3. Dega Katılımcılarının Duygusal Zekaları ile Girişimcilik Eğilimleri İlişkisi Korelasyon Tablosu

Değişkenler	Ort.	St. Sap.	1	2	3	4	5	6	7	8
1. Kişisel Farkındalık	3,9	0,5	1							
2. Kişiler arası İlişkiler	4,2	0,41	0,55	1						
3. Şartlara ve Çevreye Uyum	3,6	0,35	0,55	0,4	1					
4. Stres Yönetimi	3,3	0,56	0,35	0,12	0,41	1				
5. Genel Ruh Hali	3,9	0,6	0,77	0,6	0,43	0,35	1			
6. Davranışa Yönelik Tutum	4	0,61	0,36	0,23	0,3	0,11	0,33	1		
7. Varsayılan Davranış Kontrolü	3,9	0,54	0,42	0,36	0,32	0,09	0,37	0,62	1	
8. Kişisel Norm Boyutu	3,5	0,52	0,43	0,2	0,3	0,04*	0,3	0,59	0,56	1

3.5.2. Regresyon Analizi

Regresyon analizi çalışmasına başlarken öncelikle, korelasyon analizinde olduğu gibi, ankete cevap verenlerin duygusal zeka puanları ile girişimcilik eğilimi puanları arasındaki etkileşime bakılmıştır. Daha sonra, girişimcilik eğiliminin her bir boyutunun, duygusal zekanın her bir boyutundan ne düzeyde etkilendiği analiz edilmiştir.

Tablo 4. Girişimcilik Eğilimi ile Duygusal Zekâ Arasındaki Regresyon Analizi

Model	Katsayılar		Beta	R ²	t	p
	B	Std. Hata				
1 (Sabit)	1,651	,464			3,559	,001
Duygusal Zeka	,565	,121	,437	19,1	4,679	,000
Bağımlı Değişken: Girişimcilik Eğilimi						

Modele ilişkin R² değerinin %19,1 olarak elde edilmesi, genel olarak girişimcilik eğilimindeki değişmelerin %19,1'inin, bireylerin duygusal zeka düzeyleri tarafından belirlendiğini ifade etmektedir.

Diğer bir deyişle, girişimcilik eğilimindeki değişmelerin %80,9'u duygusal zeka boyutlarının dışındaki değişkenlere bağlı olmaktadır. Dolayısıyla, analiz sonuçları Hipotez 1'i doğrulamaktadır.

Tablo 5. Girişimcilik Eğiliminin Davranışa Yönelik Tutum Boyutu ile Duygusal Zeka Boyutları Arasındaki Regresyon Analizi

Model	Katsayılar			R ²	t	p
	B	Std. Hata	Beta			
2 (Sabit)	1,853	,733		,156	2,529	,013
Kişisel Farkındalık	,243	,202	,202		1,203	,232
Kişiler Arası İlişkiler	-,023	,186	-,015		-,122	,903
Şartlara ve Çevreye Uyum	,294	,213	,171		1,380	,171
Stres Yönetimi	-,078	,120	-,072		-,652	,516
Genel Ruh Hali	,133	,130	,130		,784	,435
Bağımlı Değişken: Davranışa Yönelik Tutum						

Bu modele ilişkin olarak elde edilmiş olan regresyon sonuçlarına göre, girişimcilik eğilimine temel oluşturan girişimcilik davranışına yönelik tutumdaki değişmelerin %15,6'sı; girişimcinin kişisel farkındalık, kişiler arası ilişkiler, şartlara ve çevreye uyum, stres yönetimi ve genel ruh hali boyutlarına ilişkin özelliklere sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Bunun yanı sıra, modelde tahmin edilen regresyon ve parametreleri sırasıyla ($\beta_0 = 1,853$), ($\beta_1 = 0,243$), ($\beta_2 = -0,023$), ($\beta_3 = 0,294$), ($\beta_4 = -0,078$) ve ($\beta_5 = 0,133$)'dir. Parametrelerin önem düzeylerine bakıldığında, kişisel farkındalık, kişiler arası ilişkiler, şartlara ve çevreye uyum, stres yönetimi, genel ruh hali değişkenlerinin önem düzeylerinin 0,01'in üstünde değer almaları nedeniyle girişimcilik davranışına yönelik tutum değişkenini etkilemediği anlaşılmaktadır. Bu da, bu modele ilişkin olarak ileri sürülmüş olan Hipotez 2'yi doğrulamamaktadır.

Tablo 6. Girişimcilik Eğiliminin Varsayılan Davranış Kontrolü Boyutu ile Duygusal Zeka Boyutları Arasındaki Regresyon Analizi

Model	Katsayılar			R ²	t	p
	B	Std. Hata	Beta			
3 (Sabit)	1,461	,633		,212	2,306	,023
Kişisel Farkındalık	,266	,175	,247		1,521	,132
Kişiler Arası İlişkiler	,181	,161	,138		1,121	,265
Şartlara ve Çevreye Uyum	,201	,184	,131		1,094	,277
Stres Yönetimi	-,083	,104	-,085		-,795	,429
Genel Ruh Hali	,062	,146	,068		,427	,671
Bağımlı Değişken: Varsayılan Davranış Kontrolü						

Bu modele ilişkin olarak belirtilen istatistiksel değerlere göre, varsayılan davranış kontrolü boyutundaki değişmelerin %21,2'si; duygusal zekanın tüm boyutları tarafından belirlenmektedir. Modelin standart hatası ortalama olarak 0,49987 olarak tespit edilmiştir. Ayrıca, parametrelerin önem düzeylerine ilişkin veriler incelendiğinde duygusal zeka değişkenine ilişkin tüm boyutların istatistiksel olarak anlamlı olmadıkları anlaşılmaktadır. Bu bulgu, duygusal zeka değişkeninin tüm boyutlarının varsayılan davranış kontrolü değişkeni üzerinde herhangi bir etkiye sahip olmadığını göstermektedir. Dolayısıyla H3 hipotezi doğrulanmamaktadır.

Tablo 7. Girişimcilik Eğiliminin Kişisel Norm Boyutu ile Duygusal Zeka Boyutları Arasındaki Regresyon Analizi

Model	Katsayılar			R ²	t	p
	B	Std. Hata	Beta			
4 (Sabit)	1,866	,607		,213	3,073	,003
Kişisel Farkındalık	,457	,168	,443		2,728	,008
Kişiler Arası İlişkiler	-,108	,154	-,086		-,700	,486
Şartlara ve Çevreye Uyum	,231	,176	,157		1,311	,193
Stres Yönetimi	-,153	,100	-,164		-1,531	,129
Genel Ruh Hali	,002	,140	,002		,014	,989
Bağımlı Değişken: Kişisel Norm						

Dördüncü Modelin tabloda belirtilen tahmini regresyon sonuçlarına bakıldığında, duygusal zeka boyutlarında meydana gelen değişimlerin, kişisel norm boyutunda %21,3'lük değişime neden olacağı anlaşılmaktadır. Yani, diğer değişkenler sabit iken kişisel norm boyutunda meydana gelen değişimlerin

%21,3'ü, duygusal zeka boyutları tarafından açıklanmaktadır. Modelin tahmini ortalama olarak 0,47917 puanlık bir hata yapılmış olup önem düzeyinin 0,01'in altında olması regresyon modelinin genel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tabloya bakıldığında bu modele ilişkin tahmin edilen regresyon parametrelerinin sırasıyla ($\beta_0 = 1,856$), ($\beta_1 = 0,457$), ($\beta_2 = -0,108$), ($\beta_3 = 0,231$), ($\beta_4 = -0,153$) ve ($\beta_5 = 0,002$) ve önem düzeyleri sırasıyla (0,003), (0,008), (0,486), (0,193), (0,129) ve (0,989) olduğu görülecektir. Değerlerden anlaşılacağı üzere; modelde sadece kişisel farkındalık boyutuna ilişkin parametre %1, %5 ve aynı zamanda %10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Yani, kişisel norm değişkeni, kişisel farkındalık değişkeni tarafından etkilenmekte, ancak diğer boyutlardaki değişimlerden etkilenmemektedir.

Bu nedenle, sadece kişisel farkındalık bağımsız değişkeninin kişisel norm bağımlı değişkeni üzerindeki etki düzeyini görebilmek amacıyla Model 4 (a) adlı yeni bir model tahmin edilmiştir. Bu modele ilişkin SPSS bulguları aşağıda belirtildiği gibidir:

Tablo 7.1. Kişisel Farkındalık ile Kişisel Norm Arasındaki Regresyon Analizi

Model	Katsayılar			R ²	t	p
	B	Std. Hata	Beta			
4 (a) (Sabit)	1,806	,384		,183	4,703	,000
Kişisel Farkındalık	,441	,097	,428		4,561	,000
Bağımlı Değişken: Kişisel Norm						

Buna göre, analiz sonucunda (R²) değerinin %18,3 olarak bulunması, kişisel norm değişkenindeki değişimlerin ancak %18,3'ünün kişisel farkındalık değişkeni tarafından açıklandığını ifade etmektedir. Bütün bu bulgulara göre, tahmin edilen Model 4 (a) regresyon modelinin teorimize uygun olduğu, parametrelerin bireysel olarak (ayrı ayrı) anlamlı olduğu ve modelin genel olarak anlamlı olduğu söylenebilir. Ancak, analiz sonucunda elde edilen bulgular, bu modele ilişkin "Duygusal zeka boyutları, girişimcilik eğiliminin kişisel norm boyutunu etkilemektedir" biçiminde öne sürülen Hipotez 4'ü doğrulamamakta olup; bu hipotez ancak "Kişisel farkındalık boyutu girişimcilik eğiliminin kişisel norm boyutunu etkilemektedir." Şeklinde ifade edildiğinde doğrulanacaktır.

Tablo 8. Girişimcilik Eğilimi ile Duygusal Zeka Boyutlarından Kişisel Farkındalık Boyutu Arasındaki Regresyon Analizi

Model	Katsayılar			R ²	t	p
	B	Std. Hata	Beta			
5 (Sabit)	2,070	,341		,222	6,066	,000
Kişisel Farkındalık	,443	,086	,471		5,149	,000
Bağımlı Değişken: Girişimcilik Eğilimi						

Model 5'in tahmin edilen regresyon sonuçlarına dayanarak, 0,01 önem düzeyinde girişimcilik eğilimi değişkenindeki değişimlerin %22,2'sinin kişisel farkındalık değişkeni tarafından belirlendiği söylenebilir. Ayrıca, modelde tahmin edilen regresyon parametreleri sırasıyla ($\beta_0 = 2,070$) ve ($\beta_1 = 0,443$) olarak bulunmuştur. Parametrelerin analizinde, kişisel farkındalık değişkeninin önem düzeyinin 0,01; 0,05 ve 0,10'un altında olması bu değişkene ilişkin parametrelerin %1, %5 ve %10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduklarını ifade etmektedir. Bu bulgu, girişimcilik eğilimi değişkeninin kişisel farkındalık değişkeni tarafından etkilendiği göstermektedir. Dolayısıyla, Hipotez 5 doğrulanmıştır.

Tablo 9. Girişimcilik Eğilimi ile Duygusal Zeka Boyutlarından Kişisel Farkındalık ve Kişiler Arası İlişkiler Boyutları Arasındaki Regresyon Analizi

Model	Katsayılar			R ²	t	p
	B	Std. Hata	Beta			
6 (Sabit)	1,922	,455		,224	4,220	,000
Kişisel Farkındalık	,415	,103	,441		4,007	,000
Kişiler Arası İlişkiler	,062	,126	,054		,493	,623
Bağımlı Değişken: Girişimcilik Eğilimi						

Tablo 9'da görüldüğü gibi, Model 5'e kişiler arası ilişkiler değişkeninin dahil edilmesi ile R² değeri %22,2'den %22,4'e çıkmıştır. Yani, kişisel farkındalık ve kişiler arası ilişkiler dışındaki tüm değişkenler sabit iken, kişiler arası ilişkiler değişkeninin, girişimcilik eğilimi değişkeninde meydana gelecek

değişimlerdeki etkisi bu iki değer arasındaki fark kadar olmaktadır. Bu farkın son derece az olması ve dikkat edilirse, kişiler arası ilişkiler değişkeninin tahmin edilen modeldeki parametresinin önem düzeyinin %10'un üzerinde olması (0,623) nedeniyle, parametre istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Yani, modele dahil edilen kişiler arası ilişkiler değişkeni modelin açıklanmasına katkı sağlamamaktadır. Bu da, duygusal zeka boyutlarından kişiler arası ilişkilerin, girişimcilik eğilimine sahip olan bireyler üzerinde olumlu veya olumsuz hiçbir etki yaratmadığını ifade etmektedir. Dolayısıyla Hipotez 6 doğrulanamamıştır.

Tablo 10. Girişimcilik Eğilimi ile Duygusal Zeka Boyutlarından Kişisel Farkındalık, Kişiler Arası İlişkiler ve Şartlara ve Çevreye Uyum Boyutları Arasındaki Regresyon Analizi

Model	Katsayılar			R ²	t	p
	B	Std. Hata	Beta			
7 (Sabit)	1,599	,524			3,051	,003
Kişisel Farkındalık	,353	,115	,376	,237	3,084	,003
Kişiler Arası İlişkiler	,040	,127	,035		,318	,751
Şartlara ve Çevreye Uyum	,183	,149	,137		1,232	,221
Bağımlı Değişken: Girişimcilik Eğilimi						

Tablo 10'da görüldüğü gibi, Model 6'ya şartlara ve çevreye uyum değişkeninin dahil edilmesi ile R² değeri %22,4'den %23,7'ye çıkmıştır. Yani, kişisel farkındalık, kişiler arası ilişkiler ve şartlara ve çevreye uyum dışındaki tüm değişkenler sabit iken, şartlara ve çevreye uyum değişkeninin, girişimcilik eğilimi değişkeninde meydana gelecek değişimlerdeki etkisi bu iki değer arasındaki fark kadar olmaktadır. Bu farkın son derece az olması ve dikkat edilirse, şartlara ve çevreye uyum değişkeninin tahmin edilen modeldeki parametresinin önem düzeyinin %10'un üzerinde olması (0,221) nedeniyle, parametre istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Yani, modele dahil edilen şartlara ve çevreye uyum değişkeni modelin açıklanmasına katkı sağlamamaktadır. Bu da, duygusal zeka boyutlarından şartlara ve çevreye uyumun, girişimcilik eğilimine sahip olan bireyler üzerinde olumlu veya olumsuz hiçbir etki yaratmadığını ifade etmektedir. Dolayısıyla Hipotez 7 doğrulanamamıştır.

Tablo 11. Girişimcilik Eğilimi ile Duygusal Zeka Boyutlarından Kişisel Farkındalık, Kişiler Arası İlişkiler, Şartlara ve Çevreye Uyum ve Stres Yönetimi Boyutları Arasındaki Regresyon Analizi

Model	Katsayılar			R ²	t	p
	B	Std. Hata	Beta			
8 (Sabit)	1,721	,534			3,225	,002
Kişisel Farkındalık	,380	,117	,405	,248	3,259	,002
Kişiler Arası İlişkiler	,021	,128	,018		,165	,869
Şartlara ve Çevreye Uyum	,235	,155	,176		1,517	,133
Stres Yönetimi	-,100	,086	-,119		-1,161	,249
Bağımlı Değişken: Girişimcilik Eğilimi						

Model 7'ye stres yönetimi değişkeninin dahil edilmesi ile R² değeri %23,7'den %24,8'e çıkmıştır. Yani, kişisel farkındalık, kişiler arası ilişkiler, şartlara ve çevreye uyum ve stres yönetimi dışındaki tüm değişkenler sabit iken, stres yönetimi değişkeninin, girişimcilik eğilimi değişkeninde meydana gelecek değişimlerdeki etkisi bu iki değer arasındaki fark kadar olmaktadır. Bu farkın son derece az olması ve dikkat edilirse, şartlara ve çevreye uyum değişkeninin tahmin edilen modeldeki parametresinin önem düzeyinin %10'un üzerinde olması (0,249) nedeniyle, parametre istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Yani, modele dahil edilen stres yönetimi değişkeni modelin açıklanmasına katkı sağlamamaktadır. Bu da, stres yönetiminin, girişimcilik eğilimine sahip olan bireyler üzerinde olumlu veya olumsuz hiçbir etki yaratmadığını ifade etmektedir. Dolayısıyla Hipotez 8 doğrulanamamıştır.

Tablo 12. Girişimcilik Eğilimi ile Duygusal Zeka Boyutlarının Tümü Arasındaki Regresyon Analizi

Model	Katsayılar			R ²	t	p
	B	Std. Hata	Beta			
9 (Sabit)	1,754	,540			3,248	,002
Kişisel Farkındalık	,335	,149	,356	,250	2,248	,027
Kişiler Arası İlişkiler	-,003	,137	-,002		-,019	,985
Şartlara ve Çevreye Uyum	,244	,157	,182		1,557	,123
Stres Yönetimi	-,109	,089	-,129		-1,232	,221
Genel Ruh Hali	,062	,125	,077		,494	,622
Bağımlı Değişken: Girişimcilik Eğilimi						

Tablo 12’de görüldüğü gibi, Model 8’e genel ruh hali değişkeninin dahil edilmesi ile R^2 değeri %24,8’den %25’e çıkmıştır. Yani, duygusal zekaya ait tüm değişkenler sabit iken, genel ruh hali değişkeninin, girişimcilik eğilimi değişkeninde meydana gelecek değişimlerdeki etkisi bu iki değer arasındaki fark kadar olmaktadır. Bu farkın son derece az olması ve dikkat edilirse, genel ruh hali değişkeninin tahmin edilen modeldeki parametresinin önem düzeyinin %10’un üzerinde olması (0,622) nedeniyle, parametre istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Yani, modele dahil edilen genel ruh hali değişkeni modelin açıklanmasına katkı sağlamamaktadır. Bu da, duygusal zeka boyutlarından genel ruh halinin, girişimcilik eğilimine sahip olan bireyler üzerinde olumlu veya olumsuz hiçbir etki yaratmadığını ifade etmektedir. Dolayısıyla Hipotez 9 doğrulanmamıştır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmanın amacı, girişimcilik konusunda hevesli, bir projesi olan ve uygulamaya geçirmek isteyen her seviyeden öğrenci ve akademisyenin bu konuda yetkinlik kazanması, bilgi ve beceri düzeyini artırması amaçlarını taşıyan DEGA (Dokuz Eylül Girişimcilik Akademisi) katılımcılarının duygusal zeka(dz) seviyeleri ile girişimcilik eğilimleri(ge) arasındaki ilişkiyi incelemek ve duygusal zeka olgusunu oluşturan değişkenlerin girişimcilik eğilimini oluşturan değişkenler üzerindeki etkisini belirlemektir. Söz konusu ana amacı gerçekleştirmek için adı geçen değişkenler arasındaki ilişki, korelasyon katsayısı ile belirlenirken; değişkenler arasındaki etkileşim ise regresyon analizi ile ortaya çıkarılmıştır.

Araştırma bulgularında, güvenilirlik analizi sonucu elde edilen bilgilere göre, duygusal zeka boyutlarından kişisel farkındalık boyutunun ölçek güvenilirliğinin kabul edilebilir limitin üstünde $\alpha=.89$, kişiler arası ilişkiler boyutunun güvenilirlik değeri $\alpha=.80$, şartlara ve çevreye uyum boyutunun 58. ve 50. maddeleri çıkarıldığında $\alpha=.70$, stres yönetimi boyutunun güvenilirlik değeri $\alpha=.75$, genel ruh hali boyutunun güvenilirlik değeri $\alpha=.82$ ve toplam duygusal zeka boyutunun güvenilirlik değeri $\alpha=.92$ olarak ortaya çıkmaktadır. Söz konusu değerlere benzer sonuçları bu ölçeği kullanan diğer yazarlarca yapılan araştırmalarda da görmek mümkündür (Acar, 2001; Dutoğlu ve Tuncel, 2008; Kavcar, 2011; Certel vd., 2011; Şahin vd., 2011; Kuşaklı ve Bahçecik, 2012; Sevindik vd., 2012; Delice ve Günbeyi, 2013; Delice ve Odabaşı, 2013; Altınkaynak ve Çakır, 2015; Yeniçeri vd., 2015).

Katılımcılardan toplanan veriler doğrultusunda bu çalışmada girişimcilik eğilimi ölçeğinin güvenilirlik değerlerini ele aldığımızda; davranışa yönelik tutum boyutunun ölçek güvenilirliğinin kabul edilebilir limitin üstünde $\alpha=.84$, varsayılan davranış kontrolü boyutunun 17. maddesi silindiğinde güvenilirlik değeri $\alpha=.70$, kişisel norm boyutunun güvenilirlik değeri $\alpha=.70$ ve toplam girişimcilik eğilimi boyutunun güvenilirlik değeri $\alpha=.88$ olarak ortaya çıkmaktadır. Söz konusu değerlere benzer sonuçları bu ölçeği kullanan diğer yazarlarca yapılan araştırmalarda da görmek mümkündür (Erbatu, 2008; Ekici, 2016).

Toplam olarak bakıldığında bu çalışma, “*Dega katılımcılarının toplam duygusal zeka düzeyi ile toplam girişimcilik eğilimleri arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır*” hipotezini desteklemektedir.

Araştırma sonuçlarında dikkati çeken önemli bir nokta, katılımcıların duygusal zeka boyutları ile girişimcilik eğilimi boyutları arasındaki ilişki incelendiğinde, en yüksek ilişki düzeyinin duygusal zeka boyutlarından kişisel farkındalık ile girişimcilik eğilimi boyutlarından kişisel norm boyutu arasında gerçekleşmiş olmasıdır. Kişisel farkındalık ile bireyin kendisini ne kadar tanıdığını, duygularının farkında olup olmadığını, duygularını anlayarak kendisiyle barışık olma durumunu, ne yaptığında iyi hissettiğini veya nelerin iyi hissettirdiğini anlama yeteneği ölçülmektedir. Alt bileşenlerini (1)bağımsızlık, (2)kendini gerçekleştirme, (3)kararlılık, (4)kendine saygı ve (5)duygusal benlik bilinci yeterlilikleri oluşturur. Kişisel norm ise algılanan sosyal yönlü baskıyı ifade etmektedir ve girişimciliğin toplumda kabul görmesi ile ilgili olup, hem mevcut hem de gelecekteki girişimci kişilerin öz değerleri, inançları, düşünce ve kararları hususunda özerk iradelerini belirleyen haklardan meydana gelmektedir. Katılımcıların kendilerini ne kadar tanıdıkları ve kendilerine ait özel değer ve inançları oluşturması birbiriyle son derece ilişkilidir.

Katılımcıların duygusal zeka boyutları ile girişimcilik eğilimi boyutları arasındaki ilişki incelendiğinde, ikinci en yüksek ilişki düzeyi ise, duygusal zeka boyutlarından kişisel farkındalık boyutu ile girişimcilik eğilimi boyutlarından varsayılan davranış kontrolü boyutu arasında gerçekleşmiştir. Varsayılan davranış kontrolü şunu ifade etmektedir: insanın bir davranışı sergileme eğilimi üzerinde sahip olduğu kaynak ve

imkân ne kadar fazlaysa ve karşı karşıya kaldığı engel ne kadar az ve/veya aşılması kolaysa, insanın sergilemeyi düşündüğü davranış ve davranış eğilimi üzerindeki kontrolü de o kadar yüksek olacaktır. Yani araştırma sonucunda bireyin kendini tanıması ile bir davranışı sergileme eğiliminde sunulan fırsatlar arasında olumlu ilişkiler mevcuttur.

Duygusal zeka boyutlarının girişimcilik eğilimi boyutları üzerindeki etkileri ile ilgili bulgulara göre, duygusal zeka toplam puanı ile girişimcilik eğilimi toplam puanı üzerinde anlamlı etkileri olduğu saptanmıştır. Söz konusu modele ilişkin R^2 değerinin %19,1 olarak elde edilmesi, genel olarak girişimcilik eğilimindeki değişmelerin %19,1'inin, bireylerin duygusal zeka düzeyleri tarafından belirlendiğini ifade etmektedir. Diğer bir deyişle, girişimcilik eğilimindeki değişmelerin %80,9'u duygusal zeka boyutlarının dışındaki değişkenlere bağlı olmaktadır. Araştırma bulguları duygusal zekanın katılımcıların girişimcilik eğilimi üzerindeki etkisini doğrulamaktadır. Günümüze değin yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlar bulunmuştur (Pachulia ve Henderson, 2009; Pradhan ve Nath, 2012; Hamidianpour vd., 2015; Ngah vd., 2016; Abuzaid, 2017).

Son olarak, duygusal zekanın öğrenilebilir ve geliştirilebilir bir olgu olması nedeniyle girişimcilik eğilimine sahip bireylerin iş hayatlarına atılmalarından önce duygusal zeka eğitimi almaları önerilmektedir. Kendisi ve çevresinin duygularının farkında olan, duyguları yönetebilen ve etkisi altına aldığı çalışanlarını dinleyen, kişiler arası ilişkileri iyi olan girişimcilerin yaptıkları işte verimliliği ve etkinliği artıracakları ihtimali yüksek olacaktır.

KAYNAKÇA

- Abuzaid, A. N. (2017). Exploring the Impact of Strategic Intelligence on Entrepreneurial Orientation: A Practical Study on the Jordanian Diversified Financial Services Companies. *International Management Review*, 13(1): 72-84.
- Ajzen, I. (1991). Theory of Planned Behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50: 179-211.
- Ajzen, I. (2006). *Constructing a Theory of Planned Behavior Questionnaire*. https://www.researchgate.net/publication/235913732_Constructing_a_Theory_of_Planned_Behavior_Questionnaire. (05.03.2017)
- Altınkaynak, S. ve Çakır, S. G. (2015). Rehber Öğretmenlerin Duygusal Zeka Düzeylerinin İncelenmesi. *Mediterranean Journal of Humanities*, 1: 77-87.
- Atabay, İ. ve Alamur, B. (2016). İşletme ve Muhasebe Eğitimi Alan Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinin Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Global Business Research Congress (Gbr)*. 26-27 Mayıs 2016. İstanbul, 2: 465-474.
- Bar-On, R. (2005). The Bar-On model of emotional-social intelligence. In P. Fernández-Berrocá and N. Extremera (Guest Editors), Special Issue on Emotional Intelligence. *Psicothema*, 17.
- Budak, G. ve Budak, G. (2004). *İşletme Yönetimi*. Barış Yayınları. 5. Baskı, İzmir.
- Certel, Z., Çatıkkaş, F. ve Yalçınkaya, M. (2011). Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Duygusal Zeka İle Eleştirel Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 13 (1): 74-81.
- Cooper R. K. ve Sawaf A. (2000). *Liderlikte Duygusal Zekâ*. Çeviren: Ayman, B. ve Sancar, B., Sistem Yayıncılık, İstanbul, s.377.
- Çakar, U. ve Arbak, Y. (2004). Modern Yaklaşımlar Işığında Değişen Duygu-Zeka İlişkisi ve Duygusal Zeka. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 6 (3): 23-48.
- Çakır, C. (2015). *The Moderating Role Of Entrepreneurial Educationi Gender, and Age On The Relationship Between Proactivity, Emotional Intelligence (EQ) and Entrepreneurial Orientation*. Master Thesis. İstanbul: Graduate Institute of Social Sciences. Yeditepe University.
- Çetinkaya Bozkurt, Ö. (2011). *Dünyada ve Türkiye'de Girişimcilik Eğitimi: Başarılı Girişimciler ve Öğretim Üyelerinden Öneriler*. Ankara: Detay Yayıncılık.

- Çetinkaya Bozkurt, Ö. (2014). Planlanmış Davranış Teorisi Çerçevesinde Öğrencilerin Girişimci Olma Niyetlerinin İncelenmesi. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 3(1): 27-47.
- DEGA, <http://girisim.deu.edu.tr/index.php>, (26.01.2017).
- Delice, M. ve Günbeyi, M. (2013). Duygusal Zeka ve Liderlik İlişkisinin İncelenmesi: Polis Teşkilatı Örneği. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 27 (1): 209-239.
- Delice, M. ve Odabaşı, M. (2013). Polis Meslek Yüksek Okulu Öğrencilerinin Duygusal Zeka Düzeylerinin İncelenmesi. *Polis Bilimleri Dergisi*. 15 (3): 73-93.
- Dutoğlu, G. ve Tuncel, M. (2008). Aday Öğretmenlerin Eleştirel Düşünme Eğilimleri ile Duygusal Zeka Düzeyleri Arasındaki İlişki. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8 (1): 11-32.
- Ekici, E. (2016). *Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimini Belirlemede Planlanmış Davranışlar Teorisi ve Girişimcilik Eğitiminin Rolü*. (Yüksek Lisans Tezi). Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erbatu, G. (2008). *Kültürel Boyutları İçerisinde Girişimcilik Eğilimi*. (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul. 97 sayfa.
- Erdurur, K. (2012). *Turizm Lisans Eğitimi Alan Öğrencilerin Girişimci Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Eğilimine Etkisi: Akçakoca Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Düzce: Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erten, S. (2002). Planlanmış Davranış Teorisi ile Uygulamalı Öğretim Metodu. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi*, 19 (2): 217-233.
- Goleman, D. (1995). *Duygusal Zeka Neden IQ'dan Daha Önemlidir*. Çev. Banu Seçkin Yüksel. İstanbul: Varlık Yayınları, 31. Basım, 2012.
- Hamidianpour, F., Esmaeilpour, M., Alizadeh, M. S. ve Dorgoe, A. (2015). The Influence of Emotional Intelligence and Organizational Climate on Creativity and Entrepreneurial Orientation of Small to Medium-Sized Enterprises. *European Online Journal of Natural and Social Sciences*, Special Issue on New Dimensions in Economics, Accounting and Management, 4 (1): 20-30.
- Kavcar, B. (2011). *Duygusal Zeka İle Akademik Başarı ve Bazı Demografik Değişkenlerin İlişkileri: Bir Devlet Üniversitesi Örneği*. (Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kuşaklı, B. Y. ve Bahçecik, N. (2012). Yönetici Hemşirelerin Duygusal Zeka Yetenekleri ve Liderlik Davranışları. *İ.Ü.F.N. Hem. Derg.* 20 (2): 112-119.
- Küçük, E. (2011). Planlanmış Davranış Teorisi Çerçevesinde Mali Müşavir (SMMM) Olma Niyetinin Altında Yatan Faktörlerin Analizi. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (14): 145-162.
- Leroy, Hannes; Johan Maes, Luc Sels, Jonas Debrulle (2009). "Gender Effects On Entrepreneurial Intentions: A TPB Multi-Group Analysis At Factor And Indicator Level". Presented at the *Academy of Management Annual Meeting*, 7-11 August, Chicago (Illinois, USA).
- Mirza, Ş. ve Dağdeviren, İ. E. (2016). Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinin Belirlenmesine Yönelik Eşme Meslek Yüksekokulunda Bir Araştırma. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (5): 82-105.
- Ngah, R., Wahyukaton, S. Z. ve Sarmidy, R. (2016). Comparative Study of Emotional Intelligence and Entrepreneurial Orientation between Malaysian and Indonesian University Students. *Procedia Economics and Finance*, 37: 100-107.
- Pachulia, G. ve Henderson, L. (2009). *The Relationship Between Emotional Intelligence and Entrepreneurial Orientation*. Jönköping International Business School, Jönköping University, Sweden, p.70.

- Pradhan, R. K. ve Nath, P. (2012). Perception of Entrepreneurial Orientation and Emotional Intelligence: A Study on India's Future Techno-Managers. *Global Business Review*, 13 (1): 89-108.
- Rogers, S. (2011). *Entrepreneurial Finance*. (Second Edition). McGraw-Hill Companies.
- Salovey, P. ve Mayer J. D. (1990). *Emotional Intelligence*. Baywood Publishing Co., Inc. p. 185-211.
- Santarelli, E. ve Vivarelli, M. (2007). Entrepreneurship and the Process of Firms' entry, survival and growth. *Industrial and Corporate Change Journal*, 16 (3): 455-488.
- Sevindik, F., Uncu, F. ve Güneş Dağ, D. (2012). Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Duygusal Zeka Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *F.Ü. Sađ. Bil. Tıp Derg.* 26 (1) : 21-26.
- Şahin, S., Aydođdu, B. ve Yoldaş, C. (2011). Duygusal Zeka ve İş Doyumu Arasındaki İlişkiler: Eğitim Müfettişleri Üzerinde Bir Araştırma (The Relation between Job Satisfaction and Emotional Intelligence: An Investigation about the Education Supervisors). *Elementary Education Online*. 10 (3): 974-990.
- Taş, A. (2016). *Girişimcilik Eğitimi İle Girişimcilik Eğilimi Arasındaki İlişkinin Parametrik Tekniklerle Analizi: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 105 S.
- TDK,
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.591cbd97ef5006.65955675, (25.01.2017).
- Tekin Acar, F. (2001). *Duygusal Zekâ Yeteneklerinin Göreve ve İnsana Yönelik Liderlik Davranışları ile İlişkisi*. (Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Understanding Emotional Intelligence, <http://www.free-management-ebooks.com/>, (02.01.2017).
- Uygun, M., Mete, S. ve Güner, E. (2012). Genç Girişimci Adayların Girişimcilik Eğilimi ve Girişimcilik Özellikleri Arasındaki İlişkiler. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4 (2): 145-156.
- Veblen'in Yolundan, Akıl ve Duygu İlişkisi, 08.12.2012.
<http://vebleninyolundan.blogspot.com.tr/2012/12/akl-ve-duygu-iliskisi.html>, (04.03.2017).
- Yeniçeri, E. N., Yıldız, E., Seydaoğulları, A., Güleç, S., Çetin, E. S. ve Baldemir, E. (2015). Muđla Sıtkı Koçman Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Duygusal Zeka ve Empati İlişkisi. *Türk Aile Hek. Derg.* 19 (2): 99-107.
- Zhao, F. (2006). *Entrepreneurship and Innovations in E-business: An Integrative Perspective*. Idea Group Publishing.